

Levende messcheden *Solen marginatus* op 10 februari 2006 te Koksijde en een massale verse stranding in mei 2006 te Sint-Idesbald

Marie-Thérèse Vanhaelen

Reeds tijdens de winter 2004-2005 namen we een opvallende toename van strandingen van verse *Solen marginatus* waar in Koksijde, St.-Idesbald en De Panne. Na de publicatie ervan (Vanhaelen, 2005) vernam ik van Walter Wackenier dat ook hij in maart 2005 verse messcheden vond te Koksijde, Sint-André: het betrof 7 doubletten met vleesresten. Dit brengt het totale aantal gemelde verse exemplaren voor die winter op 78. Daarvan bevatten 10 ervan het volledige dode dier en 7 bezaten nog vleesresten.

Het nieuwe strandingsseizoen 2005-2006 begon in november, met voor Koksijde slechts 2 verse vondsten, maar in De Panne daarentegen een 40-tal, onder andere op 22 november 2005, één doublet met vleesresten op de spierindrucksels. Deze strandingen gebeurden nog vóór het eerste winteroffensief met sneeuwstormen en hagelbuien op 25 november 2005. December 2005 en januari 2006 waren, voor *Solen marginatus* dan weer een rustiger periode, met voor De Panne 12 verse doubletvondsten en voor Koksijde slechts 3 exemplaren. Ze waren leeg, maar vers.

Op 3 februari 2006 vind ik in De Panne na enkele dagen winters weer met temperaturen rond het vriespunt opnieuw een *Solen marginatus* met nog wat vleesresten. Diezelfde dag verzamel ik er nog 7 wenteltrappen met dood dier, navondsten van de buitengewoon omvangrijke levende *Epitonium clathrus* stranding van december 2005 en januari 2006. Vanaf 8 februari 2006 begint het te stormen, in het binnenland kennen we de zoveelste winterprik (zeer typerend voor deze lange winter!) met sneeuwbuien in het ganse land, terwijl aan zee de stormen overgaan in hevige rukwinden uit west tot noordwest. Op 10 februari 2006 besluit ik dan ook in de late namiddag een kijkje te gaan nemen op het strand, al valt het lage tij te 18.28 uur, dus zeker in het donker. Te Oostduinkerke doet zich een zeer grote stranding voor van levende *Ensis directus*: 10000-den, hoofdzakelijk twee- en driejarige Amerikaanse zwaardscheden; de meesten graven zich terug in. Een 150-tal otterschelpen *Lutraria lutraria* van 8 à 9,5 cm zijn reeds leeggepikt. Te Sint-André zijn vooral kleine bivalven afgezet: enkele 100-den *Tellina fabula* en een 100-tal *Donax vittatus* liggen hier tussen de uitgesorteerde, dode, exemplaren *Ensis directus*. Nog iets verder, begin van de dijk van Koksijde kan ik achter een langzaam droogvallende stroomkel geraken en dat is een grote meevaller. Het krioelt hier van leven, vooral aan de zeezijde van de kel. Ik kom net op tijd om de vraatzuchtige meeuwen te verjagen en volop te genieten van het levend strandtafereel! Honderden grote strandschelpen proberen zich in te graven, maar de meesten drijven

mee met de stroming; minstens 40 grote otterschelpen *Lutraria lutraria* slaan hun voet om hun schelpen, zoekend naar vaste grond. Het meest verbazend echter zijn enkele bleke messcheden *Solen marginatus* die hun adembuis, net een versmallend geringd torentje met een 8-tal verdiepingen, uitstulpen; sommige pompen hun voet vol water en proberen dan te ankeren. Hun gapende schelpen worden aan de lange onderzijde door een vlies samengehouden. Dit is een stranding van levende *Solen marginatus*: de allereerste die ik meemaak op het Belgische strand. Vermoedelijk is het niet echt de eerste, want er zijn al enkele meldingen geweest van intacte, vers dode messcheden en schelpen met aangeprikte dieren of vleesresten; één maal werd er één levend dier gevonden door Mark Jacobs, tijdens de massale stranding van 14 februari 1997 (Vanhaelen, 1997). Na een half uur grondig speuren moet ik noodgedwongen stoppen want het wordt donker. Het verzamelde resultaat is 3 levende en 3 pas dode, volledige dieren, 5 aangepikte dieren en 3 verse lege doubletten. De dag nadien leeft nog één van de dieren en ik merk dat ze in een bakje zeewater stelselmatig water in haar voet blijft pompen en bij de minste aanraking probeert te ankeren. In de vliezige sifobuis zie ik nu ook 2 fijne gaatjes van de in- en uitstroomkanaaltjes. Het dier vertoont ook reacties op geluid en lichtschommelingen en het vlies sluit nog steeds de onderkant van de schelp af. Het dier is volledig beige. Bij de dode en aangepikte messcheden bemerk ik nu dat er ringetjes van de vlezige sifo vallen en dat er bij sommige dieren een stukje van de voet afgepikt is. Dus de vogels (strand- of steenlopers?) waren me toch nog te vlug af geweest.

De volgende dagen heb ik zorgvuldig alle navondsten van deze *Solen marginatus*-stranding gecontroleerd (zie tabel 1).

Twee maanden later, vanaf 28 maart 2006 beginnen er opnieuw verse messcheden aan te spoelen, eerst in Koksijde en later, op 4 mei 2006 in De Panne (Westhoek), maar ditmaal zijn er geen dierlijke resten te bespeuren (zie tabel 2). Heel waarschijnlijk zijn dit navondsten van de Koksijdse februaristranding en vermoedelijk ook van een verse stranding in De Panne, in februari of maart, die door niemand is opgemerkt. Op 20 mei 2006 vind ik, na een nooit eerder meegemaakte erg late lentestorm uit zuidwest te Koksijde 20 doubletten bij Ster der Zee en 8 iets noordelijker, vóór de dijk; sommige van deze schelpen hebben wel een recent voorkomen, doch zijn duidelijk reeds wat langer leeg, mogelijk enkele maanden tot een jaar en zijn misschien afkomstig uit strandingen van vorige winter, maar het gaat toch overwegend om verse doubletten. Eén dag later, 21 mei 2006 kan je spreken van een massale stranding *Solen marginatus*, vooral voor de dijk van Sint-Idesbald, maar ook, in mindere densiteit de ganse lengte van de dijk van Koksijde. In 2 uur verzamel ik 191 vers uitzierende doubletten. De volgende dag, 22 mei 2006 worden er nog 124 doubletten verzameld tussen Mieke Hill (Sint-Idesbald) en Ster der Zee (Koksijde).

Een week later op 27, 28 en 29 mei en ook in juli worden nog mooie navondsten gedaan (tabel II) tot zelfs in Nieuwpoort.

Enkele bedenkingen bij deze strandingen.

De twee meest opgemerkte massale strandingen van *Solen marginatus* van onze Westkust hadden beide plaats na een zeer strenge winter, namelijk in mei 1985 (Oostduinkerke) en februari 1997 (Koksijde – Sint-Idesbald), met telkens honderden vondsten, in 1997 zelfs minstens 850 exemplaren. Hier tussenin had nog een kleinere stranding plaats in 1992, met navondsten in 1993 en 1994, in totaal 57 doubletten (Oostduinkerke). Buiten deze strandingen waren er, in die periode geen vondsten van verse messcheden. Blijkbaar leefde *Solen marginatus* toen nog ver van de kust en waren aanhoudende lage vriestemperaturen en hevige stormen noodzakelijk om strandingen te veroorzaken.

Vanaf begin 2002 deed zich een ander aanspoelpatroon voor: elk jaar werden er, vooral in de winterperiodes, regelmatig verse vondsten gedaan van *Solen marginatus*, die dit jaar, 2006, resulteerden in de opzienbarende stranding die in dit artikel beschreven wordt en zelfs zonder dat er strenge winters plaats hadden. Mogelijk leeft *Solen marginatus* nu dichterbij de kust. Ook het aandeel van de tweede en mogelijk enkele eerstejaars bij het aangespoeld materiaal staft dit vermoeden:

- in 1985 noteerde ik bij mijn vondsten: enkele tweede en meestal derde- of vierdejaars.
- in 1992 waren de meeste doubletten 9 à 10 cm (tweedejaars?)
- in 1997 spoelden overwegend zeer grote messcheden aan; slechts $\pm 3\%$ waren kleiner dan 12 cm. 90% waren 13 cm of groter, zelfs tot 16 cm (± 700 opgemeten schelpen). De eerste dag van die reuzenstranding was de verdeling enigszins anders: op 113 ex. waren er 12% kleiner dan 12 cm, 48% 12 à 13 cm en 40% groter dan 13 cm (gegevens Mark Jacobs)
- dit jaar, 2006 vond ik op ± 600 doubletten een 60-tal zeer kleine, variërend van 6 cm tot 8 cm. Nooit eerder hebben we zo talrijk zulke kleine, verse messcheden op onze Westkust gevonden. Vermoedelijk zijn de allerkleinste niet veel ouder dan 1 jaar.

Uiteraard is ook het feit dat we nu stilaan meer levende of dode dieren en schelpen met vleesresten vinden een teken dat deze soort dichterbij de Belgische Westkust leeft dan voorheen.

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vinder
3-2	De Panne	1	Vleesresten	MV
10-2	Koksijde	3	Levend	MV
		3	Dood, intact dier	MV
		5	Dood, aangepikt	MV

		3	Vers, leeg	MV
11-2	Koksijde	13	Dood, aangepikt	MV
		5	Vers, leeg	MV
13-2	Koksijde	1	Vleesresten	MV
		7	Vers, leeg	MV
19-2	Koksijde	8	Vers, leeg	MV
20-2	Koksijde	1	Vers, leeg	MV
21-2	Koksijde	1	Vleesresten	MV
23-2	Koksijde	5	Vers, leeg	MV
24-2	De Panne	2	Vers, leeg	MV
Totaal		58		

Tabel I. levende en verse messcheden *Solen marginatus*: februari 2006

Totaal 58 uiterst verse doubletten, waarvan 27 met dierlijke aanwezigheid; 53 exemplaren meten tussen 7,5 cm en 10,5 cm en zijn waarschijnlijk tweedejaarse messcheden. De overige 5 zijn groter, tot 13,5 cm.

Datum	Plaats	Aantal	Toestand	Vinder
Einde maart	Sint-Idesbald-Koksijde	4	Vers, leeg	MJ
April	Koksijde	4	Vers, leeg	MV
1-5	Koksijde	5	Vers, leeg	MV
2-5	Koksijde-Sint-Idesbald	20	Vers, leeg	MV
3-5	Koksijde-Sint-Idesbald	16	Vers, leeg	MV
4-5	De Panne	53	Vers, leeg	MV
14-5	Koksijde	2	Vers, leeg	MV
15-5	Koksijde	11	Vers, leeg	MV
20-5	Koksijde	28	Vers, leeg	MV
21-5	Koksijde-Sint-Idesbald	191	Vers, leeg	MV
22-5	Koksijde-Sint-Idesbald	124	2 met vleesresten	MV
27,28-5	Nieuwpoort	9	Vers, leeg	GV + FN
28-5	Koksijde	35	Vers, leeg	MV
29-5	Sint-Idesbald	34	Vers, leeg	MV
Juli	Koksijde	7	Vers, leeg	MV
Juli	Nieuwpoort	1	Vers, leeg	GV
Totaal		547		

Tabel II. Verse *Solen marginatus* aangespoeld in de lente 2006

Totaal 547 exemplaren; het overgrote deel, zeker 85% van de vondsten zijn klein: vanaf 6 cm tot 10,5 cm. Het grootste doublet was 14,9 cm.

Summary

Two important strandings of the bivalve *Solen marginatus* in February and May 2005 on the western part of the Belgian coast are reported.

Literatuur

- VANHAELEN, M.-TH., 1997. Grote stranding *Solen marginatus* aan de Belgische Westkust na extreme winter en februari-stormen 1997. De Strandvlo 17(4): 27-128.
- VANHAELEN, M.-TH., 2005. Verse strandingen van enkele bivalvesoorten in opmars tijdens de winter 2004-2005 aan de Belgische Westkust. De Strandvlo, 25(3): 99-100.

Ter Yde, I,
8670 Oostduinkerke

Korte mededeling

Voor u gezien en bewonderd in het uitstalraam van 'Mare nostrum' te Sint-Idesbald in 2005

21 juli 2005: 1 blonde rog *Raja brachyura* van ongeveer 60 cm. Lichtbruine rugzijde met donkere stippen, dicht open en enkele grote vage, witte vlekken; geen stekels.

17 augustus 2005: 1 gewone sidderrog *Torpedo nobiliana* (elektrische rog), opgevisst in de Ierse Zee en aangevoerd te Oostende. Gewicht 35 kg. Lengte \pm 1,5 m. Kleur: rugzijde zeer donkergrijs tot zwart.

103077

Marie-Thérèse Vanhaelen

Opvallende toename van de tere platschelp *Tellina tenuis* te Koksijde en De Panne in 2006

Reeds einde december 2005 had ik gemerkt dat de tere platschelp iets frequenter en talrijker in aantal voorkwam op onze Westkust, dit wil zeggen dat je er elke strandwandeling toch enkele en al eens meer dan 5 doubletjes zag per zoektocht. Tot eind februari telde ik reeds 107 exemplaren. Daartussen zaten enkele tientallen levende en dode dieren. Op één dag, 23 januari 2006, lagen er zelfs 30 doubletjes.